

ТА'ЛИМ МУАССАСАЛАРИДА ИҚТИДОРЛИ О'ҚУВЧИЛАРНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА ТА'ЛИМ-ТАРБИЯ БЕРИШ ЖАРAYONINI РИВОЈЛАНТИРИШ МЕХАНИЗМЛАРИ

Quvondiqova Mohiniso Fayzullo qizi

Navoiy Davlat Pedagogika Instituti

Pedagogika nazariyasi va tarixi mutaxassisligi

1-kurs magistranti

Annotatsiya: Umumta'lim muassasalarida iqtidorli o'quvchilarning bilimni oshirish uchun ularga ilg'or bilim olish va intellektual muammolarga yechim topish imkonini berish juda muhimdir. Hozirgi kunda iqtidorli o'quvchilar bilimni oshirishga yordam beradigan ba'zi strategiyalar qabul qilingan bo'lib, albatta bu jarayonda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion metodlar samarali natijalarni kafolatlaydi. Mahoratli va kasbiy kompetentlikka ega o'qituvchi sifatida dars jarayonlarini san'at darajasida tashkil etib har bir o'quvchiga individual yondashib, ularni intellektual salohiyatini kengaytirib iqtidorli o'quvchilar sonini oshirish masalalari ushbu maqolada yoritilgan.

Kalit so'zlar: qobiliyat, iqtidor, qiziqish, intellektual qobiliyat, mentor, tanqidiy fikrlash, strategiya.

Аннотация: Для совершенствования знаний одаренных учащихся общеобразовательных учреждений очень важно дать им возможность получать опережающие знания и находить решения интеллектуальных задач. В настоящее время приняты некоторые стратегии, помогающие улучшить знания одаренных учащихся, и, конечно же, современные педагогические технологии и инновационные методы гарантируют эффективные результаты в этом процессе. Как педагог, обладающий умелой и профессиональной компетентностью, в данной статье освещаются вопросы увеличения числа талантливых учащихся путем организации уроков на уровне искусства, индивидуального подхода к каждому ученику, расширения его интеллектуального потенциала.

Ключевые слова: способности, талант, интерес, интеллектуальные способности, наставник, критическое мышление, стратегия.

Abstract: To improve the knowledge of gifted students in general educational institutions, it is very important to enable them to obtain advanced knowledge and find solutions to intellectual problems. Currently, some strategies have been adopted to help improve the knowledge of gifted students, and of course, modern pedagogical technologies and innovative methods guarantee effective results in this process. As a teacher with skillful and professional competence, the issues of increasing the number

of talented students by organizing lesson processes at the level of art, approaching each student individually, expanding their intellectual potential, are covered in this article.

Key words: ability, talent, interest, intellectual ability, mentor, critical thinking, strategy.

Bugungi kunda ta'lim jarayonini tashkil etishda har tomonlama innovatsion va samarali natija beradigan pedagogik texnologiyalardan foydalanilmoqda. Bu jarayonda albatta bosh maqsad qilib, yoshlarni ilm olishga jalb qilib, ularni fanga nisbatan qiziqishlarini uyg'otish va bilim saviyasini oshirishdir. Ta'lim muassasalarida iqtidorli o'quvchilarga o'zlarining intellektual qiziqishlari va o'rganishga bo'lgan ishtiyoqi bilan o'rtoqlashadigan tengdoshlari bilan muloqot qilish imkoniyatini berish, ularda jamiyat va tegishlilik tuyg'usini rivojlantirishga yordam beradi. Birinchi Prezidentimiz Islom Karimov aytganlaridek "Biz jamiyatimizda insonning o'z qobiliyatini, tabiat ato etgan iqtidori va iste'dodini to'la namoyon etishi uchun adabiyot san'at va umuman erkin ijodiy faoliyat rivoji uchun zarur sharoitlarni yaratishimiz lozim" [1] deb mamlakatimizda azaldan qobiliyatli o'quvchilarni qo'llab-quvvatlashga katta e'tibor berilgan. Bunga iqtidorli dasturlar, klublar, tanlovlar va boshqa sinfdan tashqari tadbirlar orqali erishish mumkin, bu esa o'xshash fikrli o'quvchilarni hamkorlik qilish, fikr almashish va bir-birlarini ilmiy yutuqlarning yangi cho'qqilariga erishish uchun ilhomlantiradi.

Dunyo miqyosida ta'lim tizimi rivojlangan ilg'or mamlakatlar tajribasiga e'tibor qaratsak, iqtidorli o'quvchilarning bilimini oshirishning bir yo'li ularni standart o'quv dasturidan tashqarida qiyin va rag'batlantiruvchi materiallar bilan ta'minlashdir. Masalan, Yaponiyada davlat maktablaridan tashqari maktab-akademiyalar (gakuenlar) [2] mavjud bo'lib bu akademiyalarga kirish uchun konkurs tashkil etilib alohida imtihonlar tashkil etiladi va imtihondan o'tgan iqtidorli o'quvchilargina o'qishga qabul qilinadi. Akademiyada chuqurlashtirilgan ta'limiy dasturlar mavjud bo'lib ular bilimlarni kengaytirib, intellektual salohiyatini oshiradi va universitetlarga kirish imkoniyatini oshiradi. Bunga ilg'or o'qish materiallari, muammolarni hal qilish bo'yicha topshiriqlar va tanqidiy fikrlash va ijodkorlikni rag'batlantiradigan amaliy loyihalar kiradi.

Bugungi kunda dunyoning barcha rivojlangan davlatlarida iqtidorli o'quvchilar uchun ixtisoslashtirilgan maktablar mavjud. Bunday maktablar AQSH, Olmoniya, Yaponiya, Finlandiya, Angliya, Xitoy va qator mamlakatlarda tashkil etilgan. Bundan tashqari, iqtidorli o'quvchilarni o'qitish dasturlari, tanlovlar va ilmiy loyihalarda ishtirok etish imkoniyatini taqdim etish ularning ko'nikma va bilimlarini yanada rivojlantirishga yordam beradi. Shuni unutmashimiz kerakki, iqtidor bu nafaqat uning sohibi bo'lgan shaxsning yutug'i balki butun jamiyatning yutug'i hamdir. Uni takomillashtirish ta'lim tizimi oldida turgan eng katta vazifalardan biridir. Shu

jumladan M.Qalandarov o`z metodik qo`llanmasida o`quvchilarni intellektual jihatdan rivojlantirishda muhim pedagogik omillardan biri sifatida o`quv jarayonini individuallashtirishni ko`rsatib o`tgan.[3]

Iqtidorli o'quvchilarning bilim va intellektual o'sishini yanada oshirish uchun ularga tanqidiy fikrlash, ijodkorlik va mustaqil izlanishni rag'batlantiradigan qiyin va rag'batlantiruvchi akademik muhitni ta'minlash juda muhimdir. Iqtidorli o'quvchilarning bilimlarini oshirish uchun bir necha strategiyalar mavjud bo`lib bu usullar orqali biz ularning iqtidorlarini yanada yuzaga chiqarishimiz mumkin.

Differensial ta'lim: Intellectli o'quvchilarning individual ehtiyojlari va ta'lim uslublarini qondirish uchun o'qitish. Ilg'or tarkibni boyitish faoliyati va tezlashtirilgan o'rganish tajribasi ular uchun imkoniyatlarni taqdim etadi.

Mentorlik dasturlari: Iqtidorli o'quvchilarni o'z sohasi bo'yicha mutaxassis bo'lgan murabbiylar bilan bog'lash. Mentorlar o'quvchilarga bilim va ko'nikmalarini kengaytirishga yordam berish uchun yo'l-yo'riq berib, qo'llab-quvvatlashlari mumkin.

Musobaqalar va sinovlar: o'quvchilarni butun dunyo bo'ylab tengdoshlari bilan o'z bilim va ko'nikmalarini sinab ko'rish uchun akademik musobaqalar, tanlovlar va olimpiadalarda qatnashishga undash. Bu o'quvchilarni yuqori natijalarga erishishga va o'zlarini yangi cho'qqilarga intilishga undashi mumkin.

Fanlararo ta'lim: o'quvchilarni turli fanlar va fanlar o'rtasidagi aloqalarni o'rganishga undash. Fanlararo ta'lim o'quvchilarga kattaroq rasmni ko'rishga va bir-biriga bog'liq bo'lmagan mavzular o'rtasida aloqa o'rnatishga yordam beradi.

Texnologiya integratsiyasi: iqtidorli o'quvchilar uchun o'rganish tajribasini yaxshilash uchun texnologiyadan foydalanish. Virtual laboratoriyalar, onlayn resurslar va ta'lim dasturlari o'quvchilarga murakkab tushunchalarni o'rganish uchun interaktiv va qiziqarli usullarni taqdim etishi mumkin.

Tanqidiy fikrlash qobiliyatlari: iqtidorli o'quvchilarni tanqidiy fikrlash, ma'lumotlarni tahlil qilish, dalillarni baholash va asosli qarorlar qabul qilishga o'rgatish ulardagi tanqidiy fikrlash qobiliyatlari murakkab muammolarni chuqur tushunish va hal qilish uchun zarurdir. Ushbu strategiyalarni amalga oshirish orqali o'qituvchilar o'quvchilarning intellektual o'sishi va rivojlanishiga yordam beradigan qiyin va qo'llab-quvvatlovchi o'quv muhitini yaratishi mumkin.

Iqtidorli o'quvchilarning bilimlarini yanada oshirish uchun ularning o'rganish tajribasini o'ziga xos qiziqishlari va kuchli tomonlariga moslashtirish juda muhimdir. Mustaqil ta'lim olish, tadqiqot loyihalari va o'z qiziqqan sohasi bo'yicha mutaxassislardan maslahat olish uchun imkoniyatlarni taqdim etish, bu o'quvchilarni tushunishlarini chuqurlashtirish va bilim bazasini kengaytirishga yordam beradi. Ularni fanlararo aloqalarni o'rganishga va murakkab masalalar haqida tanqidiy fikrlashga undash, shuningdek, ular o'rganayotgan mavzularni yanada yaxlitroq tushunishga yordam beradi.

O`quvchilarga o'z bilimlarini amaliy usullarda qo'llash imkonini beradigan ekskursiyalar, mehmon ma'ruzachilar, amaliyotlar va loyihaga asoslangan o'quv mashg'ulotlarini o'z iqtidorini rivojlantirish ko'lamini kengaytira olishi mumkin. Qiziqish, ijodkorlik va hamkorlikni qadrlaydigan qo'llab-quvvatlovchi va rag'batlantiruvchi o'quv muhitini yaratish, shuningdek, iqtidorli o'quvchilarning rivojlanishi va akademik o'sishda davom etishiga yordam beradi.

ADABIYOTLAR:

- 1.Karimov I A “Barkamol avlod- O`zbekiston taraqqiyotining poydevori”.-T: “Sharq” 1997.
- 2.M.Mutalipova , Xadjayev B“ Qiyosiy pedagogika” T- 2015 darslik 115- bet
- 3.T.N.Qori Niyoziy nomidagi O`zbekiston pedagogika fanlari ilmiy tadqiqot instituti “ Fanlar chuqurlashtirilib o`qitiladigan sinflarda ta’limni tashkil etish texnologiyasi”